

ВРЪЗКАТА МЕЖДУ ВЛАДЕНИЯТА И ВЛАСТТА НА ТЕРТЕРОВЦИ В БЪЛГАРИЯ:
СРАВНИТЕЛНО ИЗСЛЕДВАНЕ НА ВЛАДЕНИЯТА НА ЕЛТИМИР И СМИЛЕЦ

(Резюме)

Царуването на Георги I Тертер (1280–1292) често се тълкува като период на упадък в историята на Втората българска държава, за което свидетелства появата на множество полуавтономни елитни владения по българската територия. Въпреки това остава в голяма степен неясна действителната връзка между притежанието на земя и политическата власт в края на XIII в. в България. В светлината на тази продължаваща неяснота настоящата статия е опит да се представи по-добре тази връзка чрез сравняване на две от най-големите владения, които се появяват в България по време на управлението на Тертеровата династия – това на братята Смилец, Радослав и Войсил, от една страна, и на деспот Елтимир, от друга.

Това подробно сравнение разкрива основни различия в начина, по който всяко владение е свързано с царската власт в Търново. Като стратегия за засилване на централната власт земята не само е била отнемана насилствено от владетеля, какъвто е случаят със Смилец, но освен това разпределяна на лоялни привърженици на царя и на членове на царското семейство, както в случая с владенията на Елтимир. Това показва, че традиционната представа за „упадък на Тертеровци“ се основава на появата на нови и увеличаване на размера на полуавтономните имоти в цяла България, но всъщност има за основа опростеното генерализиране на връзката между владение и власт през този период. Владенията функционират по все по-сложни начини в България на Тертеровци, като се явяват едновременно причина и следствие от политическата власт. Следователно увеличаването на броя на владенията при Георги I Тертер не означава непременно принудително отслабване на централната власт, но може също да свидетелства за централизиращи стратегии, прилагани от Търново с цел да отговорят на административните и военните предизвикателства, пред които е изправена България в края на тринадесети век.

*Джейк Рансохоф,
Чикагски университет*